

Waarom ik niet langer Katholiek bleef?

<https://hdl.handle.net/1874/357920>

3.

WAAROM IK NIET LANGER KATHOLIEK
BLEEF?

DOOR

J. H. SUURBACH.

PRIS *f* 0 15.

AMSTERDAM,
H. H. HUISMAN.
1872.

WALTON & CO. LONDON

PRINTED

J. H. SCHUBERT

NEW YORK

AMERICAN
LIBRARY

Waarom ik niet langer Katholiek bleef.

Op den 11den Februari dezes jaars heb ik aan pastoor VAN DEN BERG te Deventer gemeld, dat ik voor het vervolg begeerde niet meer te worden aangemerkt als een zoon der Katholieke Kerk. Vrijwillig; (want ik was bij mijne aanneming 11 jaren oud!) zooals men mij zeide, ben ik toegetreden tot dat kerkgenootschap — welnu, dan maakte de vrijwillige daad van opzegging ook een einde aan mijn lidmaatschap. Ik ben overtuigd, dat mijn brief elken band verbrak, die mij aan de roomsche kerk hechtte.

Natuurlijk heb ik zeer wel overwogen, wat het beteekende dien stap te doen. Tot mijne schaamte moet ik bekennen, dat ik niet alleen de stem mijns gewetens aanhoorde, die tot mij zeide: »Wanneer »gij de waarheid verloochent, dan zijt gij een ellende-»ling" — maar ook bij wijlen de stem van het eigenbelang liet spreken: »Bedenk, wat vervolging gij u »op den hals zult halen, welke beledigingen gij »zult moeten verduren, wat koelheden gij zult moeten »slikken, zonder te toonen, dat gij ze opmerkt, wat »handen de uwe flauwtjens zullen drukken en als »met blijdschap weêr loslaten, — en dat alles niet »alleen bij hen wier godsdienst gij verzaakt, maar »ook bij andersdenkenden, wier banier gij niet zult »volgen." Goddank was de inspraak van mijn hart het krachtigst

En is het nu noodig, dat ik deze bladen schrijf? Moet ik noodwendig aan de wereld verkondigen, hoe ik mij van het Katholicisme heb losgemaakt en waar-

om? Ik weet het niet, maar dit weet ik, dat er moed behoorde tot mijne daad, en dat moed — moed opwekt. O ware er één enkele onder mijne katholieke broeders of zusters, bij wie mijn geschrift geestdrift deed ontwaken, ik zou met vreugde den dag herdenken, waarop ik het voleindigde!

Is het bovendien niet altijd prijselijk om der wille van de waarheid rekenschap van zijne daden te geven?

't Zijn drie redenen van overwegenden invloed, die mij noodzaakten buiten de Roomsche Kerk te treden. 'k Heb die Roomsche Kerk leeren kennen uit den Katechismus, dien ieder kind dier Kerk in handen krijgt. 'k Heb nooit aan eenig seminarie mijne opleiding ontvangen, en haal noch teksten, noch uitspraken van kerkvaders aan, ten eerste, omdat zij niet noodig zijn, daar men de Katholieke Kerk buiten deze zeer goed kan kennen en beoordeelen; ten tweede omdat ik schrijf voor ieder, die met een eenvoudige verstand is bedeed, en niet uitsluitend voor geleerden. 'k Zal mij dus bij de veroordeeling van den roomschen godsdienst houden aan de leer van het gezonde verstand, en aan mijn begrip van recht. De drie redenen, die mij aanzetten tot mijne daad zijn:

1°. de ontaarde zedeleer der Roomsche Katholieke Kerk,

2°. haar nadeelige invloed op de geloovigen,

3°. de wijze waarop zij naar buiten werkt.

't Spreekt dus van zelf, dat ik evenzeer het kwaadspreken als het schelden zal vermijden, omdat ik alleen den godsdienst zal bespreken en niet hare bedienaars.

Van kanonieke wetten en besluiten mag ik geen gebruik maken omdat die den leeken nooit in handen worden gegeven.

Elke godsdienst is gegrond op eene zedeleer. Als die zedeleer niet rein is, kan onmogelijk de eeredienst rein zijn. Wanneer dus de toepassing van de zedeleer van Christus in eenig kerkgenootschap verkeerd is, dan is het genootschap verwerpelijk. Ik zal gaan bewij-

zen, dat in de Katholieke Kerk Christus' leer verkeerd wordt uitgelegd — ik zal dan tevens hebben aange-toond, dat die Kerk haren aanhang niet waardig is.

Op onderscheiden plaatsen geeft Christus te ken-nen: dat noch de vrees voor straf, noch de hoop op belooning, de drijfveer moet zijn voor eene goede daad, maar alleen eerbied voor hetgeen *goed* is. Daarin komt hij met bijna alle oostersche en westersche wijsgeeren vóór en nà hem overeen. De Katholieke Kerk kent de laatste edele drijfveer evenzeer, maar verloochent haar in de toepassing geheel en al. Zij leert:

»Om tot een staat van hoogere gelukzaligheid te geraken moeten wij Gods wet volbrengen.

»Wat Hij van ons vordert, moeten wij *om* Hem doen.

»*Om* God kan men een werk op drie wijzen doen.

»1°. Uit vrees voor Gods straffen.”

»2°. Uit begeerte iets aangenaams van Hem te ontvangen,”

»3°. Uit eerbeid en liefde jegens God.”

't Schijnt wel, dat hier spot onder schuilt, nu men de twee eerste verdoemelijke oorzaken voorop stelt, en de laatste, die zooveel meer verheven is, laat volgen.

Later wordt als beweegreden nog »dankbaarheid” vermeld; maar wat indruk de beide lage drijfveeren op het gemoed van den eenvoudigen geloovige maken, naast de beide verhevene laat zich gemakkelijk denken.

Volgens de Katholieke leer moeten wij Gods wil volbrengen, maar niet alleen dan, wanneer het ons goed-dunkt, maar immer. Men onderscheidt echter twee soorten van dienst welken men God bewijst. De *eene* noemt zij *willekeurig*” de andere »*plichtmatig*.” Door de eerste dient men God in meerdere mate dan zijn plicht voorschrijft, en heeft daarvoor later een billijk loon in den hemel te verwachten, alsof het mogelijk ware God meer te dienen dan door den plicht wordt voorgeschreven!

Men oordeele of het volgenderichtvaardig is, dan niet.

»Wie de Katholieke geloofswaarheden niet *onder-zoekt*, zondigt.”

»Vloek over hem die de Katholieke geloofswaarheden *kent*, en ze niet aanneemt.

't Is dus onmogelijk dat een niet-Katholiek een rein geweten bezit, want door zijne volharding in het ongelooft, althans in een ander geloof, leeft hij voort in ééne groote zonde van ketterij; hem is dus onverbiddelijk de toegang tot den »Hemel» afgesloten.

Nog meer. Uitdrukkelijk verklaart de Kerk, dat de »goddelijke deugd der hoop» op eene belooening voor (te veel) beoefende deugd *noodig is tot zaligheid*. Men wachte zich dus wel een verhevener zedeleer aan te kleven, ten einde niet verdoemd te worden.

Eene zoogenaamde »acte van geloof, hoop en liefde verwekken,» heet in de Katholieke taal een gebed uitspreken, waarin men deze gevoelens uitdrukt.

Het noemen dier woorden maakt den »Christen» waardig tot het ontvangen der drie deugden... mits... hij *gedoopt* zij, en vooraf *biechte*. Beide ceremoniën zijn dus even zeer noodig om een zedelijk mensch te zijn.

Apropos van biecht. Wanneer ik eene theologische verhandeling schreef, zou ik haar ongerijmd noemen, thans noem ik haar onzedelijk. Vindt gij het niet een vreeselijk obscen denkbeeld, dat een man, wien zijn stand verbiedt te huwen, met vrouwen of meisjes een gesprek voert, dat zelfs onder echtgenooten vaak wordt vermeden, en dat voor eene maagd hoogstens in het diepste geheim tegenover hare moeder is geoorloofd. Moet niet ieder Katholiek echtgenoot zijn geliefde vrouw met schrik naar den biechtstoel zien gaan, en heeft de verloofde na de belijdenis der zonden voor den uitverkorene van haar hart niet zeer veel van hare reinheid verloren?

Om het Katholiek *geweten* nader te doen kennen is eene aanhaling noodig.

»Kan men ook eene zonde begaan, ofschoon men iets doet, wat in zich zelf geoorloofd is?

»Ja, als men het geoorloofde voor ongeoorloofd »houdt, en het niettemin, tegen zijn geweten doet.»

— Zeer juist.
Mag men dan niets doen, wat met het geweten in strijd is?

»Neen nooit, — wat niet volgens het geweten is, is zonde.

»Handelt men altijd recht wanneer men naar de stem van zijn geweten handelt?

»Ja, wanneer men een *juist oordeelend* geweten heeft; men kan echter ook een *dwalend* geweten hebben.

»Wanneer hebben wij een dwalend geweten?

»Als wij het ongeoorloofde voor geoorloofd, of dat wat een groote zonde is voor een kleine aanzien, of omgekeerd.

»Is het ook gevaarlijk een dwalend geweten te hebben?

»Ja, want dan kunnen wij wel doodelijk zondigen, ofschoon ons geweten zegt, dat wij in het geheel niet zondigen....

Ik voeg er bij, dat ik dit juist aanhaal, anders zoudt gij mij niet gelooven,

En na deze verzekering hoor ik u vragen, of de Roomsche Katechismus ook door krankzinnigen is geschreven.

Het geweten is ons eigen hart, terwijl het onze daden beoordeelt. Wanneer ons geweten ons zegt, dat eene daad goed is, hoe is het dan, bij God, mogelijk, dat wij door haar zondigen?

Het Katholiek leerstuk der genade is strijdig met het begrip van recht,

Het zegt:

»Zonder de *genade* van God (dat wil zeggen zonder den bijstand (van God) kunnen wij niet eens eene goede gedachte vormen».

Krijgt men die gedachte dan is men deugdzaam.

Wordt zij ons niet geschonken, dan zijn wij verloren.

Wij zijn in staat gesteld die genade te verkrijgen door de *genademiddelen* der Kerk.

Maar wanneer men zonder genade niet eens »eene goede gedachte kan vormen» — hoe is het dan mogelijk, dat men zonder reeds *genade* te hebben ontvangen, tot de *genademiddelen* zijne toevlucht neemt?

M

311

2111

313

Hier vindt men hetzelfde onrechtvaardige denkbeeld terug, wat men elders *predestinatie* noemt.

Mijn Katechismus beweert, dat de Kerk geen *af-laten* verleent, dan voor bedreven kleine zonden, niet voor toekomstige. Nu bestaat er onder de Katholieken eene broederschap, waaraan onder andere deze gunst verbonden is, dat zoo een broeder of zuster na den dood in het vagevuur belandt, slechts van af zijn sterfuur tot den eerstvolgenden Zaterdag daarin behoeft te verwijlen.

Als dat geen aflat is voor toekomstige zonden, weet ik het niet.

En zulke dingen werken nadeelig op de zedelijkheid.

De tweede reden waarom ik de Kerk vaarwel zeide, was de schadelijke invloed dien hare leer op de geloovigen uitoefent. Zij werkt nadeelig op hun *verstand*, op hun *gevoel* en op hun *wil*. Welke gevolgen zij heeft op hunne zedelijkheid, is reeds duidelijk geworden door het voorgaande.

Zij heeft een schadelijken invloed op het verstand door de heerschappij, die zij er over voert. De denkkraft wordt verlamd door belachelijke wonderen geschiedverhalen, door ongerijmdheden in stoffelijken zin, bijv. de pijniging der verdoemden door middel van *vuur* — terwijl nota bene hunne lichamen nog onder de *kerkhofzoden* vertoeven!

De Katholieke kerk beweert zoo gaarne, dat zij immer de beschermvrouw der wetenschap (en der kunst) is geweest, en wijst om dit te staven, op den tijd, toen de Kloosters de eenige kweekplaatsen der wetenschap waren. Maar dan ook heeft men alle recht te vragen, wat die Kloosters in dat tijdperk hebben voortgebracht — en het antwoord is, — grootendeels ellenlange verhalen van heiligenlevens, en legenden, benevens knutselachtige haarkloverijen over scholastieke twistpunten.

Tevens mag men vragen waarom er eene *renaissance*

noodig was en hoe deze zoo spoedig aanleiding gaf tot een zuiverder Kerkleer.

—
De Katholieke wetenschap heeft niet ten *doel* hulde te brengen aan de waarheid, maar bevorderlijk te zijn aan de bloei der Kerk; zulk eene wetenschap verlicht niet maar boeit, verheldert het verstand niet, maar maakt dof.

Dat het bovenstaande paradoxaal schijne — bij het opslaan van 't eerste 't beste wetenschappelijk Roomsche werk verliest het dien schijn. — De woorden: *ad majorem Dei gloriam* staan tusschen elk paar regels geschreven.

—
En welke heillooze gevolgen hebben die honderden wonderverhalen op het ontvankelijk hart, — vooral dat van de vrouw; zij, die zoo gestadig in zich zelve, inwendig leeft en leeft om te aanbidden — wie en wat dan ook, moet immers door dat bovennatuurlijke onwillekeurig worden meêgesleept in den draaikolk van een vernietigend ascetisme. De vrouw en het kind, ziedaar het eerste en voornaamste doel der kunstenaarijen. In mijne prille jeugd dweepte ik met den aureool van heiligheid, en zou den marteldood gaarne gestorven zijn om haar uit de hand van mijn toenmaligen God te ontvangen.

Maar ik dweepte niet enkel met legenden en verhalen en mirakelen — ook de zelfkastijding, zoo na aan *zelfmoord* verwant, trok mij aan met onweerstaanbare kracht. Ik schaam mij niet te vertellen, dat ik blootvoets op dorens liep, en eene doornenkroon vlocht, om die 's nachts op mijn hoofdkussen te leggen, ten einde de smart van Christus'lijden mede te gevoelen.

Welk een dweepzucht! Wie verklaart mij den glimlach, waarmede ik dit neêrschrijf?

—
Welke liefde hebben wij van onze echtgenooten en verloofden te verwachten, wier ziel vervuld is met liefde voor het bovennatuurlijke, en die in den biechtstoel, tegenover den ongehuwden man leeren elk vrouwelijk schaamtegevoel ter zijde te stellen?

Mij dunkt het huwelijk met eene Roomsche vrouw moet ongelukkig zijn.

Naast zooveel fraaie redeneeringen blijft men toch bij het punt: wie Rome's leer niet onderzoekt, zondigt, en wie haar niet aanneemt, na haar te hebben onderzocht, is verdoemd. Wat zijn de noodzakelijke gevolgen hiervan met betrekking tot den omgang van roomsch met onroomsch? Is daar vriendschap mogelijk? Neen, want zij zal in den hemel niet voortleven.

Is daar achting denkbaar? Neen, want verdoemden acht men niet.

En geloof mij, lezer, de oogenschijnlijk zoo minzame verhouding tusschen de twee voornaamste gezinten hier te lande is niets anders dan *verbloemde haat!*

Alle werken der roomsche Kerk van de laatste dagen leiden tot scherpe onderscheiding der godsdienstige meeningen. De Kerk wil een hecht, aaneengesloten geheel, en begeert al wat niet rechtstreeks met haar overeenstemt, uit te werpen. Met genoegen zullen wij apostelen der vrije gedachte, haar den triomf van de berekening van haar doel laten. Ook wij durven thans luide te verkondigen: wie niet met ons is, is tegen ons.

Maar dit laatste daargelaten om er straks op terug te komen.

Wat moet er van onze maatschappij worden, bij zoo een heftige tegenstelling? Zal in het vervolg niet haat te voorschijn treden, waar ten minste tot nog toe eene schaduw van eensgezindheid woonde? Moet het kind in zijn ontvankelijk gemoed, niet nog meer dan in mijne leerdagen het geval was, begrippen van verkettering en verdoeming van andersdenkenden opnemen?

Treurige overpeinzing, die ons doet verzuchten, — och, waren toch alleen »binnenkamers' tot kerken gewijd!

Wat zal het einde zijn, als de bijzondere school hare gevolgen laat ondervinden?

Alleen de kunst is voor een luttel deel gebaat met de Roomsche dweepzucht — en nog dat klein gedeelte verliest veel van zijne belangrijkheid door den ophef welken men er van maakt. Katholieke geschriften zijn gewoon die ascetische kunst als *de* kunst voor te stellen, met voorbijgang van de heidensche en de profane van de nieuwere tijden. Zij werkt geweldig mede tot het aanwakkeren van den hartstocht, die zware slavenketenen om de polsen bindt van allen die er mede behebt zijn. En daarom zijn we geen enkelen kunstenaar in hunnen geest dankbaar omdat zijne kunst in verkeerde richting werkt, — omdat zij neêrdrukt in plaats van te verheffen, omdat zij verwildert, in plaats van te veredelen.

Mijne hartelijke groete voor u, vrije denkende, en vrijdenkende broeders! Gij verstaat de kunst van huichelen niet, gij kunt zelfs niet veinzen, tot welke misdaad eene leer van onderwerping zoo licht aanleiding geeft. Och wij weten 't immers allen, het hart dat geen moed, de pen die geen kracht en de arm die geen stoffelijken steun bezit, verlamt, en trekt zich terug. En 't zal moeilijk vallen den Roomschen schaapstal van die honderdduizenden schapen te zuiveren — daarvoor is meer noodig dan een onfeilbaarheidsdogma, daartoe is niets ter wereld in staat. O, kregen die harten moed, hun arm zou niet zwak zijn!

De katholieke is een uurwerk, waarvan de kerk het gewicht in de hand houdt. Heft zij het op, dan staat het stil; trekt zij het naar beneden dan gaat het met dubbele snelheid voort. De wil der katholieken ligt begraven op het Vaticaan.

Bij den katholieke mag geen schaduw van zelfstandigheid wonen. »Ik wil» is hem een heretiek woord. En is er nogthans heerlijker woord denkbaar, waarbij de mensch te gelijk zijne nietigheid en zijne hooge waarde gevoelt.

Hadden de bisschoppen op het vaticaanse concilie dat mannelijk woord durven spreken, er zou een

nieuwe godsdienst meer en eene nieuwe ongerijmdheid minder zijn.

Maar laten bovenal zij, wier geest vrij is, aan den katholiek toonen, welke kracht tot elke zedelijke daad in het kleine woord ligt opgesloten. Laat het nimmer gezegd mogen worden: de vrijdenker toont door zijne daden dat hij alle zedeleer veracht.

»Ik wil weten'' zegt de vrije mensch. »Mag ik weten?'' vraagt deemoedig de geloovige. En het antwoord op de vraag is eeuwig en onveranderlijk: neen! al leedt gij den dorst van Tantalus. En de uitslag van het fiere: ik wil, is immers voldoening die verkwikt en vroolijk maakt.

»Gij moogt niet, non possumus'' ziedaar het onveranderlijk thema der kerk. Arme gevangene, ruk toch uwe traliën vaneen en tred in de frissche, levende natuur.

De derde reden voor mijne opzegging van het lidmaatschap der Roomsche Kerk was: de schadelijke wijze waarop zij naar buiten werkt. Daarvan sluit ik den invloed van het geloovig individu op de maatschappij uit, omdat ik dat punt bij de uitzetting mijner tweede reden heb opgemerkt.

De Kerk en vooral de *nieuwe* Roomsche Kerk, die het beginsel van absolute alleenheerschappij voor zich zelve huldigt, kan in geen enkelen staat, ofschoon het voortdurend van katholieke zijde wordt beweerd, instemmen met het beginsel van zelfregeering van het volk. De katholiek is aan geen enkelen regeeringsvorm gebonden, heet het, ofschoon toch permanent het staatkundig liberalisme wordt gedoemd. Zeer natuurlijk mist een bestuur, naar die leest geschoeid, den steun der *biechtvaders van den vorst*; niet waar?

Alles wat goed en edel is, maar juist Rome niet bevoordeelt, wordt verworpen en bestreden. Men behoeft slechts aandachtig de hoofdorganen der partij te lezen.

De wetenschap, en met name de geschiedenis wordt verdraaid en verknoeid naar een toonbaar model, omdat niet alle tijdvakken loffelijke herinneringen opwekken. In alle partijdige geschriften, en voornamelijk die aan de katholieke zijde geschaard staan, stuit mij de hatelijke toon tegen de borst, waarop men feiten, die men niet mag nalaten te vermelden, onder bedekte termen binnensmokkelt. Men bespeurt zoo licht, dat die woorden met uiterst nauwkeurig overleg en conscientieuse berekening gekozen zijn.

Revolutie heet elke verandering, ook die ten goede, in de staatsinrichting, en met bewonderenswaardige behendigheid wordt elke partijnaam tot een scheldnaam gemaakt.

»Beter dom ten hemel, dan geleerd ter helle" houdt men zijn volgeling voor, en deze knikt gedwee toestemmend, niet begrijpende, dat *weten, kennen* op zich zelf reeds de hemel is, en *niet weten* de hel. Laat hem kennen, weten en begrijpen, hij zal naar de hel der Katholieken vurig verlangen, zelfs al kon hij hun hemel met domheid koopen.

Wie aan een Schepper gelooft, zondigt tegen diens Almacht wanneer hij eene heerlijke gave, als die der rede, ongebruikt laat en miskent.

De roomsche Kerk is de vijandin van de ontwikkeling des volks. Volgens haar mag ieder slechts datgene weten, wat hem tot de uitoefening van zijn bedrijf onontbeerlijk is, — het overige is weelde, en alle weelde veroordeelt zij, uitgenomen die, welke strekt »tot meerdere eer en glorie van God," — en die omschrijving is zeer rekbaar. Nu weet ieder, dat geen enkel middel beter de reeks onzer maatschappelijke kwalen kan genezen, dan onderwijs voor het volk; — als het zijne eigene ziekte kent, zal het die zelf het gemakkelijkst genezen.

De ultramontanen vragen boudweg: Maar waartoe die ontwikkeling voor het volk. Kan het niet rustig en gelukkig leven? Gelukkig, dat mag betwijfeld worden en rustig — ja, een rustig volk is meestal

gelijk aan de natuur een oogenblik vóór den orkaan. De geschiedenis leert dat juist op de dagen van de diepste rust, de buitensporigste uitspattingen van den geest zijn gevolgd.

—

De afschaffing van den doodstraf was eene revolutionaire daad, de bescherming van den Javaan was eene revolutionaire daad, en de invoering van het staats-onderwijs een stuk welks wederga in tirannieke wreedheid niet te vinden is.

—

't Is niet genoeg te beweren: de Kerk bemoeit zich met geene staatkunde, en die bewering dag aan dag te herhalen, wanneer de onpartijdige dagelijks in de gelegenheid is zich van het tegendeel te overtuigen. Nu de Paus in de plaats van de Kerk is getreden, is die feitelijke leugen een wettelijke geworden, want elk zijner manifesten met name encycliek en cyllabus, bewijst, dat hij de vrije staatswetenschap verdoemt, en er voor zijne Kerk eene voor eigene rekening op na houdt, die ieder denkend mensch met verachting veroordeelt.

~~~~~

En hiermede meen ik uitvoering te hebben gegeven aan het plan, dat ik mij had voorgesteld. Mijne stof is verre van uitgeput; maar de ruimte, waarover ik te beschikken heb, maakte het moeilijk meer te doen, dan de hoofdpunten te effleureeren. Voorzeker zullen vele vlekken mijn werk ontsieren, maar zij zullen het gevolg zijn van ijver en niet van kwade trouw.

—

'k Heb voor mijn afval geen enkelen tekst noodig gehad — ik had er bij mijne verdediging evenmin behoefte aan. Bovendien kan men elders op overtuigende wijze aangetoond vinden, door middel van teksten en aanhalingen, welke ongerijmdheden de Roomsche Kerk voor waarheid leert. 'k Heb enkel willen doen uitkomen, dat de gewone leek, in den regel even dapper voor zijn geloof strijdende als de geestelijke die zijne sofismen uit de eerste hand heeft

verkregen, bedrogen wordt en misleid in wat voor hem de hoogste waarde heeft.

Had ik enkel en alleen willen zeggen, waarom ik de Katholieke leer verzaakte, ik had niet zooveel woorden behoeven te besteden — ik kon volstaan met de verklaring: *Ik geloof niet; de openbaring is mij een letterkundig product van twijfelachtige schoonheid*; en zou genoeg mijn afval hebben gebillijkt. Voor het *geloof* staat de overtuiging der roomsche kudde stil. Dat was mij voor dit oogenblik echter niet voldoende, om redenen, die ik vroeger heb opgegeven.

'k Heb mij zooveel in mijn vermogen was, gewacht voor hatelijkheden, eensdeels om mijnen vijanden een wapen te minder in handen te geven, ten andere omdat hatelijkheden niets bewijzen of afdoen en in geen fatsoenlijk schrift te huis behooren.

Mogelijk zal er na mijn dood geen zes voet aarde te vinden zijn, die mijn lijk wil ontvangen, omdat ik tot dat groote, heerlijke kerkgenootschap behoor, dat geene tempels bouwt, dan in eigen boezem, en geene priesters erkent, maar waarbij ieder zijn eigen priester, biechtvader en toediener van alle Sacramenten is.

Spot niet met deze mijne apologie, mijne broeders, beschouw haar niet als onnoodig voor u zelve en nutteloos voor anderen.

Ik wensch geen godsdienst te bestrijden, en allerminst den Katholieken, zoolang het mensdom behoefte heeft aan een anderen band dan een zedelijken.

Allerminst den Katholieken godsdienst, zeg ik, omdat hij de eer heeft van *eene* verdienste: dat hij wellicht meer dan een andere 't gevoel voor het verhevene opwekten levendig houdt; maar alleen zou ik hem willen gezuiverd zien.

Voor de vervolging, waarmede men mij bedreigt, vrees ik geenszins. De dweepers en hunne onder-

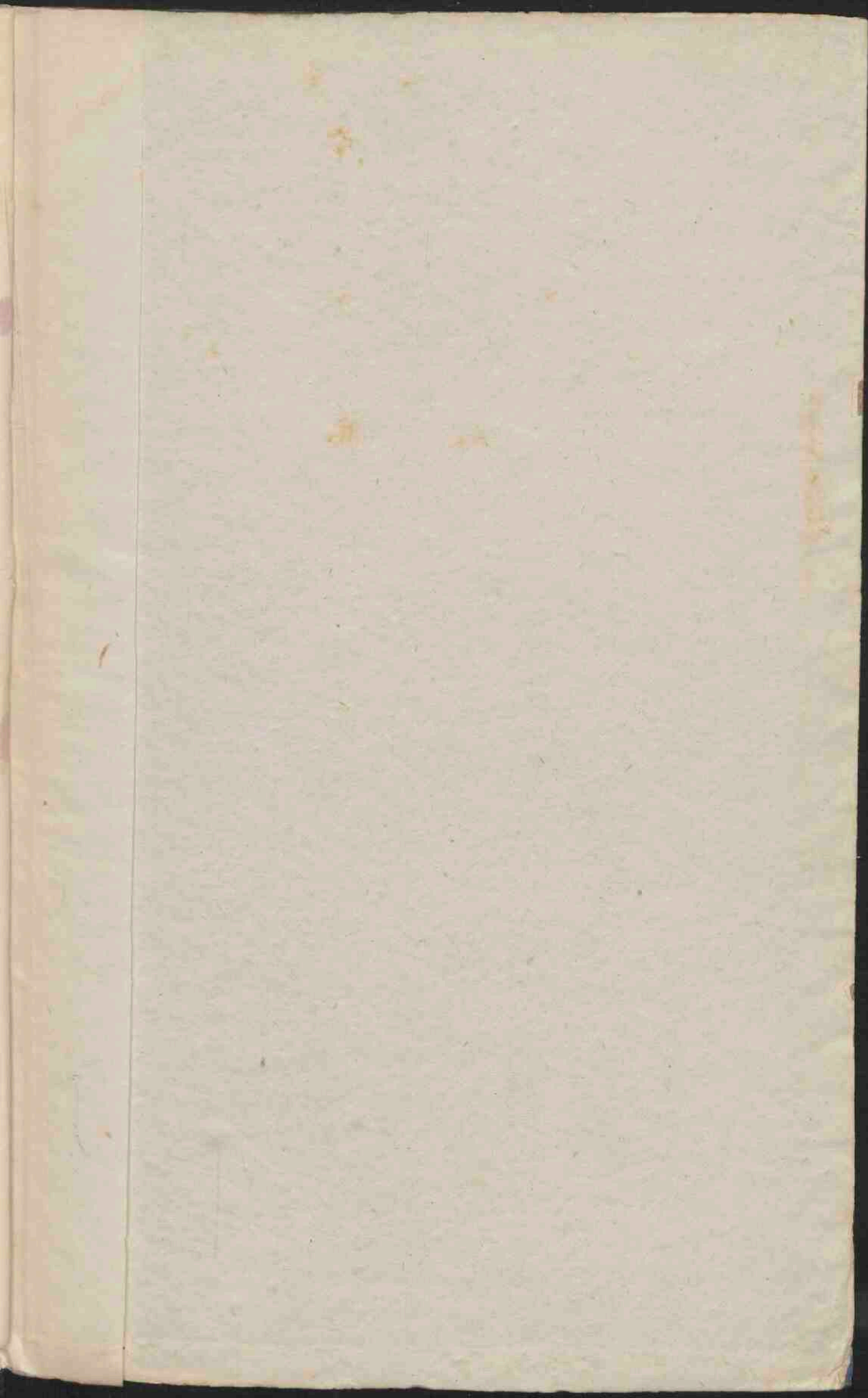

danige dienaars, alweder uit dweepzucht, mogen het weten, dat ook den vrijdenker hetzelfde gevoel kan bezielen, waarmede de ketters ten brandstapel, de Roomsche martelaren ten kruisdood gingen, en de Indiër zich onder den zwaren Djaggernauth werpt.

Op het thans ingeslagen pad zal ik voortgaan, trots alles wat mij tartend in den weg treedt. Ik zal het doen, enkel en alleen ter wille van hetgeen ik voor waar houd.

Goddelijke waarheid! Zie hier voor eeuwig mijne rechterhand.

J. H. SUURBACH.

F.
19